5. Rodríguez-Urrego D., Rodríguez-Urrego L. Air Quality during the COVID-19: PM2.5 Analysis in the 50 Most Polluted Capital Cities in the World. Environ. Pollut. 2020;**266**:115042. doi: 10.1016/j.envpol.2020.115042. [PMC free article] [PubMed] [CrossRef] [Google Scholar]
6. Ёқубжонова Ҳулкарбону Ёқубовна, (2022) Эко-инновация тушунчасининг назарий асослари ва етакчи мамлакатлар тажрибаси, https://iqtisodiyot.tsue.uz/sites/default/files/maqolalar/18_Yoqubjonova.pdf, 163-168 betlar.

O'ZBEKISTONDA IQTISODIY O'SISHNI TA’MINLASHNING YASHIL OMILI

Siddiqov Anvarbek Mamasolievich
katta o’qituvchi
Namangan davlat universiteti

Annotatsiya: *Iqlim o’zgarishi va global moliyaviy-iqtisodiy inqiroz asosidagi o’sish strategiyalaridagi nomutanosibliklar bilan bog’liq muammolarni kompleks echimlarga ehtiyoj paydo bo‘lmoqda. Siyosatchilar yashil investitsiyalarga qarshi tsiklik siyosatida etarli joy berishga undashlari kerak, shu bilan oziq-ovqat, suv, energetika, ekotizim va iqlim inqirozi xavfini kamaytiradi. Ushbu maqolada iqtisodiyotning bir necha sohalarini yashil iqtisodiyotning xalqaro mezonlari asosida rivojlantirishning nazariy-uslubiy jixatlari ochib berilgan.*

Аннотация: *Возникает потребность в комплексных решениях проблем, связанных с дисбалансом в стратегиях роста, лежащих в основе изменения климата и глобального финансово-экономического кризиса. Политики должны поощрять предоставление достаточного пространства в своей цикличной политике против зеленых инвестиций, тем самым снижая риски продовольственного, водного, энергетического, экосистемного и климатического кризиса. В*

данной статье раскрыты теоретико-методологические аспекты развития нескольких отраслей экономики на основе международных критериев зеленой экономики.

Annotation: *The need for complex solutions to the problems associated with climate change and imbalances in growth strategies based on the global financial and economic crisis is emerging. Policymakers should be encouraged to give adequate space in a cyclical policy against Green investment, thereby reducing the risk of food, water, energy, ecosystem and climate crisis. This article reveals theoretical and methodological features of the development of several sectors of the economy on the basis of international criteria of the green economy.*

Kalit So’zlar: *yashil iqtisodiyot, yashil iqtisodiyot strategiyasi, qayta tiklanadigan yashil energiya manbalari, energiya auditi.*

So’nggi yillarda mamlakatimizning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining keyingi bosqichlarida tarmoqlarni yashil iqtisodiyot mezonlari va talablari darajasiga olib chiqish bo’yicha xukumat miqiyosida qator farmon va qarorlar, bu borada amaliy qadamlar tashlashga turtki bo’luvchi imtiyoz va imkoniyatlar ishlab chiqilib amaliyotga keng tadbiq etilmoqda.

Yashil iqtisodiyot (yashil iqtisodiyot) – bu insonning yer resurslariga mas'uliyatli munosabatini o'z ichiga olgan va farovonlikning o'sishi va tabiiy resurslarni saqlash o'rtasida oqilona murosaga erishishga qaratilgan iqtisodiy rivojlanish modelidir. Har yili dunyodagi inson hayoti natijasida atmosferaga 20 milliard tonna karbonat angidrid chiqariladi va 300 million tonnadan ortiq plastik chiqindilar ishlab chiqariladi.

2021-yilda O‘zbekiston Parij kelishuvi bo‘yicha o‘zining miqdoriy majburiyatlarini oshirdi va 2030-yilga borib YaIM birligiga to‘g‘ri keladigan issiqxona gazlarining solishtirma emissiyasini avval ko‘zda tutilgan 10 foiz o‘rniga 2010 yil darajasidan 35 foizga kamaytirishi kerak. Parij kelishuvi doirasidagi ushbu ulkan majburiyat 2022-yil 22-noyabrda yakunlangan BMTning iqlim o'zgarishi bo'yicha asosiy konventsiyasi tomonlarining 27-konferentsiyasida yana tasdiqlandi. O'zbekiston hukumatining fikricha, bunday iqtisodiy taraqqiyotga yashil iqtisodiyot tamoyillarini joriy etish orqali erishiladi. Iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida kam uglerodli rivojlanish va resurslarni tejash, samarali va ekologik toza texnologiyalarni joriy etish ushbu yo'nalishda ustuvor vazifa sifatida tanlandi. Iqtisodiyotni rivojlantirishga bunday yondashuvni xalqaro moliya institutlari qo'llab-quvvatlab, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlamoqda. Aynan ushbu maqolada yashil iqtisodiyotning rivojlanishining ayrim tamoyillarini, omillarini ko‘rib chiqamiz.

Birinchi bosqichda atrof-muhitga zarar etkazadigan ishlab chiqarishga investitsiyalarni kamaytirish kerak. Shunday qilib, Evropadagi ko'plab banklar 2022 yildan beri gaz loyihalarini kreditlashni to'xtatmoqdalar. Bu nafaqat sanoatni imtiyozli davlat kreditlaridan mahrum qiladi, balki xususiy investorlar uchun jozibadorligini pasaytiradi. Yashil iqtisodiyotga o'tishning muhim bosqichi transport chiqindilarini kamaytirish, qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirish va organik qishloq xo'jaligini rivojlantirishdir. Yashil iqtisodiyotning tamoyillaridan biri davlatning barqaror ishlab chiqarish va iste'molni qo'llab-quvvatlashi, shuningdek, kam uglerodli resurslarni tejaydigan texnologiyalarni joriy etishdir. Mutaxassislarning ta'kidlashicha, yangi iqtisodiy modelga o'tish bosqichma-bosqichlikni talab qiladi. O'tishning asosiy bosqichlari Evropa Ittifoqi tomonidan amalga oshirilgan ekologik tashabbuslar misolida kuzatilishi mumkin. Parij kelishuvi doirasida O'zbekiston 2030 yilga kelib yalpi ichki mahsulot birligiga issiqxona gazlari chiqindilarini 35 foizga kamaytirish

bo'yicha o'z majburiyatlarini tasdiqlaydi. Ushbu maqsadlarga erishish uchun O'zbekistonda 2019-2030 yillarda yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi qabul qilindi. Amalga oshirish natijasida energiya samaradorligi ko'rsatkichini ikki baravar oshirish, qayta tiklanadigan energiya manbalarini yanada rivojlantirish, ularning ulushini elektr energiyasi ishlab chiqarishning umumiy hajmining 25 foizidan ko'prog'iga yetkazish, sanoat korxonalari infratuzilmasini modernizatsiya qilish, energiya samaradorligini kamida 20 foizga oshirish va toza va ekologik toza texnologiyalar va sanoat jarayonlaridan kengroq foydalanish hisobiga ularning barqarorligini ta'minlash kutilmoqda.

O'zbekiston qayta tiklanadigan manbalardan energiya ishlab chiqarish uchun yuqori texnik salohiyatga ega, shundan 97% ga yaqini quyosh energiyasiga to'g'ri keladi. Quyosh ishlab chiqarish potentsiali 525 dan 760 milliard kVtgacha.buning sababi shundaki, yiliga quyoshli kunlar soni 320 kun va faol quyosh nurlari soatlari soni o'rtacha 3000 soatni tashkil qiladi.

2026 yilga kelib "yashil" energiya ulushini 8 ming MVt ga oshirish rejalashtirilgan, bu esa karbonat angidrid chiqindilarini 5 million tonnaga kamaytiradi. 2030 yilga kelib iqtisodiyotning energiya samaradorligini ikki baravar oshirish va qayta tiklanadigan energiya ulushini kamida 25% gacha oshirish rejalashtirilgan. Bugungi kunda atmosferaga chiqindilarni kamaytirish dinamikasi haqida gapirish mumkin. Davlat statistika qo'mitasining ma'lumotlariga ko'ra, agar 2014 yilda O'zbekistonda atmosferaga zararli moddalar chiqarish hajmi 1 162 ming tonnadan oshgan bo'lsa, 2021 yilda bu ko'rsatkich 909 tonnani tashkil etgan.

Davlat yaratilgan talabni tartibga soluvchi sifatida harakat qilishi mumkin va kerak – aholini ekologik yo'naltirilgan tovarlarni sotib olishga undash, yashil texnologiyalarga asoslangan biznesni rag'batlantirish. O'zgarishlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun iqlim o'zgarishini yumshatish choralari, jumladan, qayta tiklanadigan energiya manbalarini (Vei) keng miqyosda rivojlantirish va qurilish va binolarda energiya talab qiladigan sohalarda energiya tejaydigan texnologiyalarni joriy etish zarur.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, bu amaliy va energiya tejaydigan barcha narsalarni rivojlantirishning lokomotivi va etakchi kuchi bo'lgan biznesdir. Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2022 yilning to'qqiz oyi yakunlari bo'yicha O'zbekiston yalpi ichki mahsulotida kichik biznes va biznesning ulushi 52,8 foizni tashkil etdi. Har qanday imtiyozlar berish, dasturlarni joriy etish, tegishli qonunchilikni yashil moliyalashtirishni rivojlantirish orqali kichik va o'rta biznes issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirishga yordam berishi mumkin. Tadbirkorlar uchun energiya tejaydigan texnologiyalarni joriy etishda foydani tushuntirish, ko'rsatish muhimdir. Masalan, korxonalar ishida energiya xarajatlari xarajatlar moddalaridan biridir. Ushbu resursni sarflashning samarasizligi moliyaviy mablag'lar behuda ketishini anglatadi. Bunday vaziyatdan qochish, energiya tekshiruvini (energiya auditini) o'tkazish orqali korxonaning maksimal energiya samaradorligini ta'minlash mumkin.

Energiya auditi bo'yicha mutaxassis Dmitriy Allautdinovning so'zlariga ko'ra, energiya auditining asosiy maqsadi energiya xarajatlarini kamaytirishdir. Buning uchun bir qator tadbirlar amalga oshiriladi, xususan, energiya isrof qilinadigan va energiya samaradorligini oshirish choralari aniqlanadigan muammoli joylar kuzatiladi. Shuni ta'kidlash kerakki, xarajatlarni kamaytirish energiya auditini o'tkazish uchun yagona sabab emas. Energiyadan oqilona foydalanish-bu ob'ektning ishlashini va uning texnologik jarayonlarini kamroq miqdorda ta'minlash qobiliyatidir. Ushbu yondashuv korxona xarajatlarini kamaytirishga va

oxir – oqibat ko'proq foyda olishga imkon beradi. Xalqaro moliya institutlarining kichik biznes va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashi nafaqat ularni rivojlantirishda, balki issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirishda ham muhim ahamiyatga ega. Turli sohalarda ekologik toza energiya va resurs yechimlarini ilgari surish Yevropa tiklanish va taraqqiyot bankining O'zbekistondagi faoliyatining strategik ustuvor yo'nalishlaridan biridir.

Evropa Taraqqiyot va Tiklanish banki (YETTB) korxonalarning energiya tejash salohiyatini ro'yobga chiqarishga yordam beradi va energiya samaradorligini oshirishga yordam beradi. Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki xususiy sektor bilan hamkorlik qilishga urg'u berib, loyihalarga sarmoya kiritadi, davlat siyosati masalalari bo'yicha muloqot olib boradi va ularga texnik yordam ko'rsatadi. O'zbekistondagi kichik korxonalar yashil iqtisodiyotni moliyalashtirish mexanizmidan (GEFF) foydalanish imkoniyati tufayli energiya samaradorligi va qayta tiklanadigan energiya manbalariga sarmoya kiritishi mumkin. Ushbu mexanizm doirasida YETTB O'zbekistondagi hamkor banklari orqali kichik va o'rta korxonalar va korporatsiyalarga issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytiradigan yashil texnologiyalarga, shuningdek, iqlim o'zgarishiga moslashish va uning oqibatlarini yumshatish texnologiyalariga sarmoya kiritish uchun kreditlar beradi.

Ipak Yuli, Hamkorbank, SQB banklari YeTTBning birinchi mahalliy sheriklari bo'lib, xususiy kompaniyalarga kredit berish uchun umumiy qiymati 60 million dollar bo'lgan yashil kredit liniyalarini olishdi. Kreditlar issiqlik izolatsiyasi, fotovoltaik quyosh panellari, geotermal issiqlik nasoslari va suvni tejaydigan sug'orish tizimlari kabi yashil texnologiyalarga investitsiyalarni qoplaydi. Korxonalar va hamkor banklar YETTB yashil texnologiya selektori yordamida tasdiqlangan energiya tejamkor yechimlarni topishlari mumkin.

Bugungi kunda YETTB 121 ta loyiha doirasida O'zbekiston iqtisodiyotiga 3,8 milliard yevro sarmoya kiritdi.

Iqlim o'zgarishi va uning oqibatlari global iqtisodiyotning global barqaror rivojlanishi va dunyo aholisi farovonligining ustuvor muammolari va tahdidlaridir. Ushbu muammo iqtisodiyotning qishloq xo'jaligi, energetika, infratuzilma va sog'liqni saqlash kabi muhim sohalariga ta'sir qiladi, bu esa o'z navbatida YAIM ishlab chiqarishning o'sish sur'atlariga, iqtisodiyotni modernizatsiya qilishga va oxir – oqibat mamlakatning ekologik va milliy xavfsizligiga salbiy ta'sir qiladi. Shveytsariya qayta instituti hisobotiga ko'ra, kelgusi 30 yil ichida jahon iqtisodiyoti 18 foizga qisqarishi mumkin. Xususan, haroratning 3,2°C ga ko'tarilishining eng yomon stsenariysida, Xitoy asrning o'rtalariga kelib yalpi ichki mahsulotining deyarli to'rtdan bir qismini (24%) yo'qotishi mumkin. AQSh, Kanada va Buyuk Britaniyada yo'qotishlar taxminan 10% ni tashkil qiladi. Evropa biroz ko'proq zarar ko'radi (11%), Finlyandiya yoki Shveytsariya kabi mamlakatlar, masalan, Frantsiya yoki Gretsiyaga (13%) qaraganda kamroq xavf ostida (6%).

Iqtisodiyotning yashil va barqaror o'sishiga erishish uchun jahon hamjamiyati iqlim o'zgarishi va uning salbiy ta'siriga qarshi kurash strategiyalari va choralarini faol ravishda amalga oshirmoqda.

1. Parij kelishuvi. 2015 yil 12 dekabrda Parijda bo'lib o'tgan BMTning iqlim o'zgarishi to'g'risidagi doiraviy konvensiyasi taraflari konferensiyasining 21-sessiyasi doirasida 196 mamlakat iqlim o'zgarishi mavzusida kelishuv qabul qildi, uning vazifasi global o'rtacha haroratning 1,5 darajagacha ko'tarilishini ushlab turishdir. Bitim 2016 yil 4 noyabrda kuchga kirdi.

2. 2030 yilgacha barqaror rivojlanish kun tartibi. 2015 yilda barcha mamlakatlarning jahon rahbarlari Birlashgan Millatlar tashkiloti tomonidan taklif qilingan 2030 yilgacha bo'lgan 17 ta barqaror rivojlanish maqsadlarini tasdiqladilar. Dastur qashshoqlikni bartaraf etish, tengsizlikni kamaytirish va sayyorani himoya qilishga qaratilgan 17 ta maqsad, 169 ta vazifa va 230 ta ko'rsatkichni o'z ichiga oladi. Dastur uchta asosiy element ob'ektivi orqali ko'rib chiqiladi: ijtimoiy integratsiya, iqtisodiy o'sish va atrof-muhitni muhofaza qilish; va beshta muhim jihatga asoslanadi: odamlar (odamlar), farovonlik (farovonlik), Sayyora (Sayyora), hamkorlik (sheriklik) va tinchlik .

Dunyoning aksariyat mamlakatlari asta-sekin yashil iqtisodiyotga o'tishni amalga oshirmoqdalar, bu erda ekologiya taraqqiyotning dvigateli bo'lib xizmat qiladi. Yashil iqtisodiyot kontseptsiyasi so'nggi yigirma yil ichida paydo bo'ldi va barqaror rivojlanish kontseptsiyasi bilan chambarchas bog'liq. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, iqtisodiyotning barqaror o'sishi to'plangan ekologik zararni bartaraf etish uchun daromadlarni ko'paytirish va shunga mos ravishda investitsiyalarning yagona manbai bo'lib, ishlab chiqarishni "yashil" modernizatsiya qilish, asosiy resurslarning mahsuldorligini oshirishga yordam beradi va shuning uchun iqtisodiyotning resurs intensivligini va hayotni qo'llab-quvvatlovchi ekologik ekotizimlarga yukni kamaytiradi. "Yashil" iqtisodiyotning o'zi birinchi marta 1989 yilda ilmiy muomalaga kiritilgan. Yashil iqtisodiyotning yagona ta'rifi bo'lmasa-da, bu ekologik xavf va ekologik resurslarning etishmasligini sezilarli darajada kamaytirish orqali inson farovonligi va ijtimoiy tenglikni yaxshilaydigan va atrof-muhitni buzmasdan barqaror rivojlanishga qaratilgan iqtisodiyotni anglatadi degan umumiy tushuncha mavjud.

2019 yil oxirida Yevropa Ittifoqi 2050 yilgacha uglerod neytralligiga erishishni maqsad qilgan "Yevropa yashil kursi" rejasini amalga oshirishni boshladi. Ushbu maqsadga erishish uchun Evropa Ittifoqi iqtisodiyotining barcha tarmoqlari, shu jumladan kelishilgan harakatlar talab etiladi:

* ekologik toza texnologiyalarga sarmoya kiritish
* innovatsiyalarni amalga oshirish uchun sanoatni qo'llab-quvvatlash
* xususiy va jamoat transportining toza, arzon va sog'lom turlarini joriy etish
* energetika sektorini karbonsizlantirish
* binolarning energiya samaradorligini oshirish
* global ekologik standartlarni takomillashtirish bo'yicha xalqaro sheriklar bilan ishlash.

Evropa yashil kursi, shuningdek, 2030 yilga kelib (1990 yilga nisbatan) issiqxona gazlari chiqindilarini 40% dan kamida 55% gacha kamaytirish bo'yicha oraliq maqsadni nazarda tutadi .

Buning uchun yo'l xaritasi qabul qilindi – Evropa Ittifoqining iqlim neytralligiga o'tishning asosiy yo'nalishlari va harakatlarini belgilaydigan asosiy hujjat. U zarur investitsiyalar va mavjud moliyalashtirish vositalarining tavsiflarini o'z ichiga oladi va yashil iqtisodiyotga o'tishdan eng ko'p ta'sirlanganlarga yordam berish uchun adolatli va inklyuziv o'tishni qanday ta'minlashni tushuntiradi. Yashil kurs iqtisodiyotning barcha sohalarini, ayniqsa transport, energetika, qishloq xo'jaligi, qurilishni qamrab oladi.

Xitoy Xalq Respublikasi, jahon kuchlaridan biri sifatida, ekologik masalalarda ham sezilarli yutuqlarga erishdi. So'nggi yillarda Xitoyda atrof-muhit muammolarini hal qilish Qonunchilik, siyosiy, tartibga solish va iqtisodiy tashabbuslar majmuini ishlab chiqqan davlatning ustuvor yo'nalishlarining bir qismidir.

BMT Bosh Assambleyasining 75-sessiyasida so'zlagan nutqida Xitoy raisi Si Tszinpin Xitoy "2030 yilgacha CO2 emissiyasining eng yuqori cho'qqisiga chiqish va 2060 yilgacha uglerod neytralligiga erishish"niyatida ekanligini aytdi. Shuni ta'kidlash kerakki, bugungi kunda Xitoy dunyodagi eng yirik energiya iste'molchisi bo'lib, har yili barcha uglerod chiqindilarining to'rtdan biridan ko'prog'ini ishlab chiqaradi va bu mamlakatni ifloslanish bo'yicha etakchilardan biriga aylantiradi. Biroq, 2020 yilda Xitoyda karbonat angidrid chiqindilarining intensivligi 2015 yilga nisbatan 18,8 foizga va 2005 yilga nisbatan 48,4 foizga kamaydi. Shuningdek, 2021 – yil oktabr oyi yakunlariga ko'ra, Xitoyda qayta tiklanadigan energiya manbalarining o'rnatilgan quvvati ming gigavatt-bir teravattga yetdi. Bu 2015 yil oxiriga nisbatan ikki baravar ko'p. Qayta tiklanadigan energiya manbalarining milliy energiya ishlab chiqarish tarkibidagi ulushi 43,5% ga yetdi, bu 2015 yil oxiriga nisbatan 10,2% ga oshdi.

O'zbekiston iqlim o'zgarishi sharoitida eng zaif davlatlar toifasiga kiradi. Yaqin kelajakda butun mamlakat bo'ylab va asosan uning g'arbiy qismida harorat ko'tarilishi va qurg'oqchilik boshlanishining tezlashishi kutilmoqda. Mamlakatimizda iqtisodiyotning asosiy tarmoqlarini modernizatsiya qilish va diversifikatsiyalashga, shuningdek, muvozanatli ijtimoiy-iqtisodiy sohalarga yo'naltirilgan "yashil iqtisodiyot" ni rivojlantirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda hududlarni rivojlantirish. Ushbu yo'nalishdagi ishlar 2020 yil boshida, 2019 yil oktyabr oyida "O'zbekiston Respublikasining 2019-2030 yillarga yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi" tasdiqlangandan so'ng boshlangan. Strategiyani ishlab chiqishda mamlakatning barqaror rivojlanish maqsadlari va maqsadlariga to'sqinlik qiladigan quyidagi muammolar aniqlandi[1]:

1. Tezlashtirilgan sanoatlashtirish va aholi sonining o'sishi iqtisodiyotning resurslarga bo'lgan ehtiyojini sezilarli darajada oshiradi, shuningdek, atrof-muhitga salbiy antropogen ta'sirni va issiqxona gazlari chiqindilarining o'sishini kuchaytiradi;
2. Iqtisodiyotning energiya samaradorligi pastligi;
3. Tabiiy resurslardan oqilona foydalanmaslik;
4. Texnologiyaning sekin yangilanishi;
5. Yashil iqtisodiyotni rivojlantirish uchun innovatsion echimlarni joriy etishda kichik biznesning sust ishtiroki.

Strategiyada O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tishining asosiy vazifalari belgilab olindi:

* texnologik modernizatsiya va moliyaviy mexanizmlarni rivojlantirish orqali iqtisodiyotning energiya samaradorligini oshirish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish;
* davlat investitsiyalari va xarajatlarining ustuvor yo 'nalishlariga ilg' or xalqaro standartlarga asoslangan "yashil" mezonlarni kiritish;
* o'tish yo 'nalishlari bo' yicha pilot loyihalarni amalga oshirishga ko ' maklashish

davlat rag 'batlantirish, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini rivojlantirish va xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni faollashtirish orqali" yashil " iqtisodiyotga;

* ta'limga investitsiyaviy investitsiyalarni rag'batlantirish, yetakchi xorijiy ta'lim muassasalari va ilmiy-tadqiqot markazlari bilan hamkorlikni mustahkamlash hisobiga "yashil" iqtisodiyotda mehnat bozori bilan bog'liq kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash tizimini rivojlantirish;
* Orolbo'yi ekologik inqirozining salbiy ta'sirini yumshatish choralarini ko'rish;
* "yashil" iqtisodiyot sohasida, shu jumladan ikki tomonlama va ko'p tomonlama shartnomalar tuzish orqali xalqaro hamkorlikni mustahkamlash.

Strategiyani amalga oshirish maqsadlari orasida [2]:
* yalpi ichki mahsulot birligiga issiqxona gazlarining o'ziga xos emissiyasini 2010 yil darajasidan 10% ga kamaytirish;
* energiya samaradorligi ko'rsatkichini ikki baravar oshirish va yalpi ichki mahsulotning uglerod quvvatini kamaytirish;
qayta tiklanadigan energiya manbalarini yanada rivojlantirish, ularning ulushini elektr energiyasi ishlab chiqarishning umumiy hajmining 25 foizidan ortig'iga yetkazish;
* aholi va iqtisodiyot tarmoqlarining 100 foizigacha zamonaviy, arzon va ishonchli energiya ta'minotidan foydalanish imkoniyatini ta'minlash;
* sanoat korxonalari infratuzilmasini modernizatsiya qilish, energiya samaradorligini kamida 20 foizga oshirish va toza va ekologik toza texnologiyalar va sanoat jarayonlaridan keng foydalanish orqali ularning barqarorligini ta'minlash.

2021-yil mart oyida "yangi imkoniyatlar sari: O'zbekistonning COVID-19 koronavirus pandemiyasidan yashil tiklanishi" xalqaro onlayn forumi bo'lib o'tdi, unda O'zbekiston Respublikasining yashil iqtisodiyotga o'tish mexanizmlari aniqlandi. Forumda BMT taraqqiyot dasturi tomonidan tayyorlangan "yashil tiklanish va O'zbekistonning yashil iqtisodiyotga o'tishi" tahliliy yozuvining qisqacha sharhi taqdim etildi. Hujjat yashil tiklanish uchun ustuvor tarmoqlarni, ularning imkoniyatlari va muammolarini aniqladi va tahlil qildi. Shuningdek, yashil iqtisodiyotning milliy strategiyasini amaliy amalga oshirishga yordam beradigan ustuvor "yashil" strategiyalar, chora-tadbirlar va amaliyotlar ro'yxati taqdim etildi.

O'zbekiston Respublikasida yashil iqtisodiyotni rivojlantirishning birinchi navbatda e' tiborga olish zarur bo 'lgan asosiy yo' nalishlari qatoriga quyidagilar kiradi:
1. "Yashil" iqtisodiyot sohasida Qonunchilik bazasini yaratish. Bugungi kunda O'zbekistonda yashil iqtisodiyot sohasida aniq Qonunchilik bazasi mavjud emas. Ekologik qonunchilikni yanada rivojlantirish va ekologik masalalarda eng muvaffaqiyatli amaliyotlarni qo'llash barqaror rivojlanishga o'tish uchun juda muhimdir.
2. Toza texnologiyalarni joriy etish. "Toza texnologiyalar" tushunchasi beshta texnologiya guruhini o'z ichiga oladi:
* qayta tiklanadigan energiya manbalari • fotovoltaik, shamol energiyasi, biomassa, bioyoqilg'i, biogaz, geliotermik energiya) va muqobil energiya;
* yashil transport (muqobil yoqilg'i, duragaylar va elektr transport vositalari);
* elektr energiyasini boshqarish tizimlari (energiya tejash, aqlli energiya tizimlari, energiya samaradorligi);
* chiqindilarni boshqarish, chiqindilarni boshqarish, tashish, yig'ish, qayta ishlash va qayta ishlash;
* innovatsion zamonaviy materiallar va texnologiyalar (biologik texnologiyalar, nano - texnologiyalar, ekologik toza materiallar).

Energiya, suv va erdan foydalanishda arzon, arzon yashil texnologiyalarni qo'llash yashil iqtisodiyotni yaratish yo'lidagi dolzarb vazifadir. Yashil texnologiyalarning tarqalishi suv resurslaridan barqaror foydalanish bo'yicha davlat dasturlarini sezilarli darajada soddalashtiradi, tabiiy ekotizimlarga yukni kamaytiradi, aholi xarajatlarini kamaytiradi va aholining hayot sifatini yaxshilaydi. 3. Yashil investitsiyalarni qo'llash. Moliyaviy bozor segmenti sifatida" yashil " moliyalashtirish hali shakllanish bosqichida bo'lsa-da, "yashil" kreditlar, "yashil" obligatsiyalar, fondlar kabi moliyaviy vositalar "yashil" investitsiyalar va"

yashil " fond indekslari jadal rivojlanishni namoyish etadi. Ekspert baholariga ko'ra, 2030 yilga kelib dunyoda "yashil" loyihalarni amalga oshirish uchun taxminan 93 trillion dollar yo'naltiriladi, buning uchun tegishli moliyaviy vositalardan keng foydalanish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. 2019 — 2030-yillar davrida O‘zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o‘tish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida. O ' zbekiston Respublikasi Prezidentining "O' zbekiston Respublikasini 2019-yil 4-oktabrdagi PQ-4477-sonli qarori.
2. Порфирьев Борис Николаевич "зеленый" фактор экономического роста в мире и в России // Проблемы прогнозирования. 2018. №5 (170). URL: https://cyberleninka.ru/article/n/zelenyy-faktor-ekonomicheskogo-rosta-v-mire-i-v-rossii (data obrashcheniya: 30.12.2021).
3. The Swiss Re Institute (2021). World economy set to lose up to 18% GDP from climate change if no action taken, reveals Swiss Re Institute’s stress-test analysis
4. Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. United Nations, 2015.
5. Порфирьев Борис Николаевич "зеленый" фактор экономического роста в мире и в России // Проблемы прогнозирования. 2018. №5 (170). URL: https://cyberleninka.ru/article/n/zelenyy-faktor-ekonomicheskogo-rosta-v-mire-i-v-rossii (data obrashcheniya: 10.01.2022).
6. Аналитическая записка: Зеленое восстановление и переход к Зеленой экономике в Узбекистане. 2021. 8. «Эвропейский Союз – ТЦентральная Азия: сотрудничество в области водных ресурсов, окружающей среды и изменения климата» (WECOOП). https://wecoop.eu/ru/glossary/green-deal/
7. Zhamoliddinovich, Urinov B. "Strategic Priorities of the University." JournalNX, 2020, pp. 452-459.
8. Пресс-канцелярией Госсовета КНР. Белая книга «Реагирование Китая на изменение климата: политика и действия». 2021. 10. Шермухамедов, А. Т. Развитие зеленой экономики в Узбекистане / А. Т. Шермухамедов, Б. М. Холбоев // Прогрессивные технологии и процессы: сборник научных статей 7-й Всероссийской научно-технической конференции с международным участием, Курск, 24–25 сентября 2020 года. – Курск: Юго-Западный государственный университет, 2020. – С. 177. 11. Соммунисатион фром тҳе Соммиссион. Астион План: Финансинг Сустаинабле Гровтҳ. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018DC0097

ИСЛАМСКИЕ ПРИНЦИПЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ: ПУТЬ К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ

Мирзаев Шакир. Арипович. к.э.н., и.о. доцента НИУ «ТИИИМСХ» и Университета «ALFRAGANUS». ORCID:0000- 0003-1758-683X.Телефон: +998935476437. EmaiL: 1009shakir@mail.ru Mail.ru

Аннотация: *В статье исследуется потенциал совмещения принципов исламских финансов с целями зелёной экономики. В контексте растущей обеспокоенности климатическими изменениями и экологическими проблемами, этот исследовательский труд обращает внимание на возможности, которые могут предложить исламские финансовые инструменты для поддержки устойчивого развития. Авторы анализируют основные принципы*